

Для ілюстрації частотного порівняння даних рекомендуємо використовувати або гістограми або графіки. Гістограми будуть наочніші, коли використовується не більше семи інтервалів числових значень, у протилежному випадку краще використовувати графіки. Гістограми містять дві шкали: горизонтальну, де вказуються інтервали, і вертикальну, де вказується кількість елементів, що потрапили у відповідні інтервали. Кількість і розмір інтервалів дуже важливі для адекватної ілюстрації розподілу елементів. Рекомендуємо використовувати від п'яти до п'ятнадцяти інтервалів, при цьому розміри діапазонів повинні правильно виражати основну ідею. Краще використовувати інтервали однакового розміру, нерівні інтервали доречні лише тоді, коли цього вимагає специфіка задачі. При

частотному порівнянні даних можна комбінувати гістограми з графіками, а також сумішати і гістограми, і графіки. Наприклад, для того щоб порівняти дані по двох різних роках чи співставити віковий склад працівників двох підприємств.

Кореляційне порівняння даних бажано ілюструвати за допомогою або точкових діаграм або двосторонніх лінійчатих діаграм. При цьому якщо ви вирішили використати точкову діаграму, а особливо її модифікацію – бульбашкову діаграму, то обов'язково потрібно пояснити аудиторії як слід читати такий тип діаграми.

Сподіваємося, описані рекомендації будуть корисними як під час проведення наукових досліджень і вирішення практичних задач, так і під час підготовки публікацій та доповідей.

Література

1. Козловський А.В. Комп'ютерна техніка та інформаційні технології: навч. посіб. / А.В. Козловський, Ю.М. Паночишин, Б.В. Погріщук. – К.: Знання, 2012. – 463 с.

УДК 37.013

ДОЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ДО НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ – ШЛЯХ ДО ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВНОСТІ

Творун С.О. – к.і.н., доцент; Шевчук О.В. – викладач
Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ
Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж

Існує етнічна культура – існує нація. Народ, що втратив свою самобутню культуру, приречений на втрату національної ідентичності, асиміляцію, а з нею і на втрату державності. Його легше підкорити, завоювати. Автентична культура українського етносу – глибока, гуманна, художньо довершена, сприяла збереженню національної єдності протягом багатьох століть бездержавності. Вона допомогла народу вистояти, не асимілюватися серед титульних націй, а згодом відродитися у власній державі.

Про важливість національного виховання йдеться і в «Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки», де серед пріоритетів та основних напрямів національно-патріотичного виховання дітей та молоді названо «формування національно-культурної ідентичності, національно-

патріотичного світогляду, збереження та розвитку духовно-моральних цінностей Українського народу» [1].

Мета даної статті показати шляхи формування національно-культурної ідентичності дітей та молоді через залучення їх до роботи по збереженню і відродженню української автентичної культури, до участі в народних святах, майстер-класах з виготовлення виробів традиційного декоративно-ужиткового мистецтва, вивчення фольклору дотримуючись єдності впливу на інтелектуальну та емоційно-діяльнісню сфери особистості.

Вихованню підростаючого покоління на надбаннях української народної культури та етнопедагогіки приділяли увагу С. Русова, М. Драгоманов, К. Ушинський, Ю. Руденко, М. Стельмахович, О. Вишневський, В. Тименко, К. Чорна та ін., принципи народності у вихованні відстоювали

М. Костомаров, О. Духнович, П. Куліш, І. Огієнко, В. Сухомлинський.

Особливий інтерес до національно-культурного виховання проявлявся в період відновлення української державності (90-ті роки ХХ ст.). До навчальних планів і планів виховної роботи загальноосвітніх шкіл і вищих навчальних закладів вводились заняття з народознавства, етнології, історії української культури. До навчальних програм багатьох гуманітарних дисциплін вводилися теми з вивчення родоvodu, традиційних народних свят і обрядів, фольклору, традиційного декоративно-прикладного мистецтва.

Проте, через зміну політичних орієнтирів серед керівництва освітньої галузі та певні економічні труднощі, національному вихованню почали приділяти все менше уваги. Зникли курси народознавства в переліку шкільних дисциплін, суттєво скоротилася підготовка спеціалістів з етнології та фольклору у вишах. З метою скорочення аудиторного навантаження у вишах продовжують скорочувати години на вивчення української етнічної культури, об'єднуються дисципліни «Історія України» і «Історія української культури», теми з народознавства та української етнічної культури недостатньо представлені і в курсах гуманітарних дисциплін загальноосвітніх шкіл. Як результат педагоги і викладачі констатують, що студенти і учні краще орієнтуються в розрекламованих чужих західних і східних святах, міфах, віруваннях, символіці, ніж у власних українських.

Проте, є і позитивні моменти. Після Революції гідності молодь почала виявляти підвищений інтерес до національної культури, української символіки, атрибутики, народознавчої тематики. Такий запит у суспільстві повинен змусити чиновників від освіти переглянути ставлення до дисциплін гуманітарної сфери і наповнити освітні стандарти народознавчим контентом.

Однак, поки що основне навантаження на засвоєння українських етнічних цінностей, організацію культурологічної роботи з вивчення народної культури випадало на роботу в позаурочний час. Серед найбільш поширених напрямів виховної роботи по формуванню

національно-культурної ідентичності дітей та молоді можна назвати польові дослідження автентичної культури рідного краю; участь в майстер-класах з декоративно-прикладного мистецтва; участь в традиційних святах та обрядах; вивчення українського фольклору.

Польові етнографічні дослідження (запис інформації від місцевих носіїв) при правильній мотивації і організації виявився посильним навіть для учнів початкових класів. Нами було розроблено ряд програм і методичних рекомендацій по залученню дітей і молоді до вивчення місцевого фольклору, запису етнографічної інформації, та участі у заходах з вивчення українських традицій, вірувань, табу, які є досить гуманними, і базуються на суб'єкт суб'єктному ставленні до природи.

Серед них можна назвати програму натуралістичного гуртка для учнів 1-2 класів «Буду я природі другом», проект для загальноосвітніх шкіл «З глибини народу про природу» (автор Шевчук О.В.), «Методичні вказівки до збору інформації про хлібопекарські традиції і обрядові хліби» (автор Творун С.О.).

До роботи по збору інформації про сакральну цінність хліба в українській народній культурі долучилися студенти ВННІЕ ТНЕУ, ВГПК, ВЦПТОПП, вчителі та учні Вінницької ЗОШ №22. Студенти і учні не лише записували теоретичний матеріал, але й долучилися до практичної роботи по виготовленню обрядового печива. З особливим ентузіазмом пройшли заняття з вироблення традиційної весняної випічки – жайворонків, сончат, середохресних хрестів, миколайчиків серед майбутніх пекарів Вінницького центру професійно-технічної освіти переробної промисловості. А студенти педагогічного коледжу довели, що такі майстер-класи посильні і для дітей молодшого шкільного віку, провівши схоже заняття в ЗОШ №22. А потім дуже прискіпливо вивчали фотографії у Інтернеті чиї ж «сончата», «жайворонки», «миколайчики» симпатичніші, чиї більш автентичні, а чиї більш оригінальні. Поширення такої інформації у Інтернеті підвищило рівень цікавості до української автентичної культури більш широкого загалу.

Серед найбільш успішних майстер-класів з декоративно-прикладного мистецтва також можна назвати заняття з виготовлення дідухів і різдвяних солом'яних павучків, написання традиційних писанок, які було проведено у ВННІЕ ТНЕУ, ВГПК, школах №3, №16, № 22, №25 м. Вінниці. Серед вдалих свят які отримали широкий резонанс можна назвати «Свято жайворонків» (ЗОШ №3, № 22), свято писанки ВННІЕ ТНЕУ, ВГПК, ЗОШ №3, №22, №25), свято Колодія (ВННІЕ ТНЕУ). Про важливість вивчення автентичного фольклору може говорити

досвід Японії де від абітурієнтів вимагають знання близько 200 народних пісень [2, с.11].

Отже, залучення дітей та молоді до вивчення народної культури, її відродження і збереження – дійовий засіб формування національно-культурної ідентичності, це шлях до зміцнення державності. У процесі інтеграції у світовий соціокультурний простір гуманна та художньо довершена українська автентична культура допоможе зберегти українській нації власну ідентичність, самодостатність і привабливість для інших народів.

Література

1. Стратегія національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки. /Указ президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 . [Електронний ресурс] <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580/2015#n16>

2. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу: на матеріалах святково-обрядової культури українців: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К., :Універс, 2000. – 191 с.

УДК 378.03:330-057.875

ЩОДО СУТНОСТІ І МЕХАНІЗМІВ САМОВДОСКНАЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ЕКОНОМІСТА

Зарішняк І. М. – к.пед.н, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут економіки ТНЕУ

Зміни сьогодення потребують перегляду ключових позицій не тільки в політичному та економічному житті нашої країни, а й вимагають внесення корективів щодо формування нової особистості молодого покоління. Ключовою фігурою перетворення має стати студентство. Кілька років поспіль науковці доводять, що значний потенціал у формуванні особистості нового українця лежить у площині аналізу внутрішнього світу. Зокрема, такі важливі чинники її формування як активність, конкурентність і креативність закладені у проблемі самовдосконалення особистості. Одним із напрямів формування особистості є процес самовдосконалення, в основі якого лежить внутрішній механізм подолання суперечності між наявним рівнем особистісного зростання і деяким уявним його станом. Тому постає питання уточнення сутності та визначення механізмів самовдосконалення особистості студентів-економістів.

Інтерес до проблеми самовдосконалення особистості виявляють як зарубіжні, так і вітчизняні філософи, психологи, педагоги і соціологи. Проблема самовдосконалення особистості розглядалася науковцями на

філософському і психолого-педагогічному рівнях. До розробки проблеми свого часу зверталися як відомі вчені (У.Годвін, А.Х.Маслоу, Г.К. Селевко, Л.І.Рувинський, Е.Фром), так і сучасні дослідники (В.В. Богаченко, О.М.Єрахторіна, В.О.Лозовой, Т.М. Северіна, В.Ф. Тертична, Уйсімбаєва Н.В. та ін.). Попри наявність окремих досліджень самовдосконалення особистості, на сьогоднішній день залишається низка питань, що потребують осмислення. Метою нашого дослідження було уточнення сутності поняття «самовдосконалення особистості» і визначення механізмів реалізації процесу самовдосконалення.

У трактуванні науковців самовдосконалення розглядається як вища форма усвідомленого саморозвитку; як якісна характеристика особистості; як ключова компетенція; як процес цілеспрямованої творчої діяльності. На нашу думку, самовдосконалення особистості – це вища форма усвідомленого саморозвитку особистості, що полягає у зміні себе і навколишнього світу на краще з метою довести свій розвиток до певного ідеалу відповідно до загальнолюдських цінностей.